

function has characteristics of philosophic reflection, recollection, exclamation shade. In the constructions with nominative theme the expressive function serves as the function of the heading, the function of certain isolation to emphasize the attention of the addressee.

The peculiarity of realization and functioning of nominative theme in the texts of newspaper-publicistic style is characterized by the genre the text belongs to, its pragmatism. It depends on the author's personality and on the content of the published work. Studying the texts which contain nominative theme shows structural and positional variety of the nominating complex, which is able to function both within a sentence and within the complex syntactical whole. Formally, nominative theme is expressed by: a noun in nominative case; free combination of words with a noun as the main word; a combination of words with a cardinal numeral as the main word; syntactical rows of coordinative nature. We consider reasonable to include the following peripheral components of this paradigm to express nominative theme: adjectives in the function of a predicate; widespread nominative complexes, the members of which are used for specification or explanation.

About 95% of the investigated micro texts contain nominative theme in the initial position and only about 5% - in the final position. It can be explained by the pragmatism of the isolated unity - nominative idea or general content of the message. Nominative theme in the initial position has distinct text making nature, as it is the starting element of the complex syntactical whole. It is intended to give further information not as a long line-structure of a sentence but via independent sentence syntagma, which are aimed at widening, specification, explanation of what is included in the isolated unity.

The analysis of the definite construction of the expressive syntax brings us to the conclusion about its text building potential in the texts of publicistic character. The first attempt to go deeper into the nature of these phenomena calls for the necessity to describe structure-semantic changes in terms of text building.

Key words: nominative theme, publicistic style, segmental constructions, expressive syntaxs.

О. А. Ясинецька
Артемівськ, Україна

УДК 81'25:821.161.2

КУРЙОЗИ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

Постановка проблеми. Чи не кожен початківець у галузі художнього перекладу замислювався над тим, як сприйме його друготвір носій цільової мови та яку оцінку надав би іншомовний фахівець із перекладу й літературознавства. На жаль, комерціалізація видавничої справи призвела до того, що сучасна художня література в оригіналі чи перекладі все рідше сприймається як зразок лексико-граматичної та семантико-стилістичної якості мовлення.

Формулювання цілей статті. Мета статті – висвітлити сутність проблеми якості на матеріалі художнього перекладу автобіографічної кіноповісті Олександра Довженка “Зачарована Десна” [1] англійською мовою [4; 5; 6; 7] шляхом аналізу перекладу, прорекламованого й опублікованого як друготвір визнаного літературознавця, викладача письменницької майстерності, поета/письменника, перекладача й літературного редактора.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження і редагування перекладів художніх творів залишається актуальним об'єктом

сучасних лінгвістичних досліджень і розробок, які висвітлюють складну систему відношень мови, мовної свідомості, мовленнєвої діяльності людини і навколишнього світу [2]; значна увага приділяється формуванню комунікативної компетентності студентів у процесі фахової підготовки майбутніх перекладачів [3] і навчанні іноземних мов загалом [8]. Проблема перекладача може полягати не стільки у відсутності досконалого володіння мовою оригіналу чи перекладу, скільки у неувазі до мовностилістичних особливостей і смислових відношень (окрім ідейно-естетичного змісту) першотвору, а також у неосмисленому і неузгодженому використанні засобів навіть рідної для перекладача цільової мови.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У перекладі, який становить матеріал дослідження, спостерігається нерозуміння смислових складових першотвору, і тоді переклад звучить як довільна інтерпретація, без усвідомлення того, що, наприклад, ідеться не про декілька ікон, а про цілісну картину страшного суду (яка має англomовну назву *The Last Judgment*, а не *Judgment Day*), детальний аналіз якої здійснюється у сприйнятті малого Сашка раніше за текстом, і про згадуване, а не про уявне: *Отак міркуючи, поплакав я трохи, згадавши страшний суд, подививсь на ластовенят і, згорнувшись у бубличок, жалібно зітхнув* [1, с. 21]. – *Trembling, tucked into myself like a small bird, I imagined Judgment Day, the icons on the wall. I cried a little* [5].

Нерозуміння смислу оригіналу спостерігаємо й у таких прикладах: *І приємно обнімати лоша. Або прокинутись удосвіта і побачити в хаті теля, що найшлося вночі* [1, с. 21]. – *How pleasant it is to hug a foal. Or at daybreak to see your calf wandering in all by itself, to know it found its way home in the dark* [5]; *Любив плескати води весняної. І жаб'яче ніжно-журливе кумкання в болоті, як спадала вода весняна* [1, с. 22]. – *I loved the splash of spring water. At twilight, the cry-croak of frogs during a rainfall in a bog* [5]; *Якась тайна, і сум, і вічна неухильність закону почувалися завжди в цьому падінні плода (йдеться про падіння яблук із дерев)* [1, с. 22]. – *I loved the thud of apples in the orchard at dusk... A certain mystery and sadness, the inevitability and lawthatout of what seemingly ends, come the pleasant things of this world* [5].

Недоладно виглядає пропущення, яке наближає ангелів до жаб: *Заграй, музика, заспівайте, ангели в небі, пташки в лісі, жабоньки понід берегами...* [1, с. 25]. – *Strike up a tune, musicians; sing, angels in heaven; frogs along the banks...* [7]. Болісно, що збереження часу, а не мета врятувати дітей, підкреслюється у перекладі: *Як він промчав ті тридцять верстов, нещадно б'ючи коней, аби швидше нас врятувати...* [1, с. 26]. – *...he drove them some thirty versts whipping them unsparingly in order to save time...* [7]. І страшно, наскільки переклад може спотворити смисл через нерозуміння співвіднесеності речення *Правий був чи не правий поневолений старець, не нам його судити* [1, с. 27]. Йдеться про рівень слухності докорів на адресу збройних сил країни, які відступили й не завадили жорстокій розправі фашистів над мешканцями села за допомогу партизанам. Неувага до змісту

першотвору та неусвідомлення історичної реалії підштовхують перекладача до блюзнірства: ***Rightly or wrongly, it is not for us to judge, but Father felt enslaved by the Nazi invaders*** [7].

Пропущення поєднується із недоліками смислового, граматичного і стилістичного характеру. Наприклад, у перекладі спостерігаємо пропущення словосполучення *спала в коморі* і зміну часової співвіднесеності підрядного речення: *Мати клялася, що коли вона, будучи ще дівкою, **спала в коморі, святий Юрій**...* [1, с. 16]. – ***Once, when she was young, she swore that Saint George***... [6] (клялася, будучи дівкою?). Показовими є приклади докорінного смислового і стилістичного спрощення: *Весь в полоні у сумного і весь в той же час з якоюсь внутрішньою **високою культурою думок і почуттів*** [1, с. 28]. – ***Yet despite the sadness that encircled him..., his spirit endured*** [7]; *голос уже **однімає востаннє навіки*** [1, с. 28]. – ***his voice falters*** [7].

Неуважність до лексико-граматичного і стилістичного упорядкування англomовних речень у друготворі спричиняє тавтологію. Зокрема: ***Фактично, святим був на всю хату один я*** [1, с. 17]. – ***The truth of the matter was that I was the only holy person in our household*** [6] (чому б не сказати *Actually* або *In fact*?); *Нагору я боявся піднімати очі. Там мене вже не було* [1, с. 17]. – ***I was afraid to look at the top of the picture, as I no longer existed in the top row*** [6]; *...роботи і всякого неустройства тьма, а тут ще й фамільна приверженість до гострого слова* [1, с. 15]. – ***There was plenty of hard work and hardship and we shared an inclination toward the sharp word*** [7].

Зміна порядку слів призводить до лексико-граматичної і стилістичної неузгодженості, зокрема у прикладі, в якому О. Довженко застосовує епіфоричний повтор синонімів у відносно паралельних структурах: *...і борода була в нього **не біла, а руда, присмалена вогнем**, а волосся на голові стояло сторч і аж цвірчало в **полум'ї*** [1, с. 15]. – ***...and unlike Grandfather, his beard was red from the scorching fire, not white; his hair stood straight up, crackling with flames*** [6]. Смилову неузгодженість спостерігаємо у наступному: *Whether he **reaped or sowed**...* [7]. Спочатку збирав урожай, а вже потім сів. Звучить, як оригінальна антитеза до “що посієш, те й пожнеш”. У О. Довженка традиційна логіка: ***Косив [траву] він чи сів***... [1, с. 28].

Схильність перекладача до граматичного спрощення призводить до абсурдного викривлення смислу: *Одне, що в батька було **некрасиве**, – одяг* [1, с. 28]. – ***One thing Father didn't have was good clothes*** [7] (ніби все інше мав, жив у достатку). Такий самий негативний наслідок спричиняється і зміною порядку слів: ***Довідавшись на ярмарку в Борзні, що дома діти загибають з невідомої хвороби, батько ударив по конях*** [1, с. 26]. – ***When Father first found out his sons were dying while at a fair in Borzna, he hurriedly hitched up his horses*** [7].

У кіноповісті покійний прадід Тарас зображений як саме та шанована малим Сашком людина, яка навіяла йому любов до рідної Десни і спонукала до ліричного світосприйняття; проте переклад прикро ігнорує таку важливу деталь і ототожнює прадіда Тараса та діда Семена (обидва позначаються у

перекладі як *Grandfather*): *Тарас тоді, дідив батько, брав мене на руки і розповідав про Десну, про трави, про таємничі озера – Дзюбине, Церковне, Тухе, про Сейм* [1, с. 23]. – *Grandfather took me in his arms and began telling me about meadow grass, about mysterious lakes—Beak Bill Lake, Church Lake, and Silent Lake—and about the Seim River* [7]; *приказував мені прадід Тарас* [1, с. 23]. – *Grandfather comforted me* [7]. Необачність (?) перекладача призводить до видозміни ідейно-психологічного плану оповіді.

Схильність перекладача до граматичного спрощення призводить до неузгоджених гібридів: *Діда (мати божилася, що це правда) тримав у руках сам диявол за те, що він чорнокнижник і що, читаючи по неділях волишебний псалтир, закликав її, і тому вона третій рік все хворіє; що ту чорну книгу вона часто рвала нишком на шматки і розкидала...* [1, с. 15]. – *As Mother predicted, the devil himself gripped Grandfather for his sorcery as well as for reading the magic Psalter every Sunday during which he cursed her casting a spell (він закликав її чи вона його?) that made her sick for three years (а після трьох років одужала?), and for the fact (факт!) that when she secretly shredded the black book, scattering (спосіб дії: рвала, розкидаючи?) its pages...* [6].

Попередній приклад засвідчує неухважність перекладача у виборі лексики (*predicted, fact*). Спостерігаємо й інші випадки, зокрема: *...я зразу помолодшав би* [1, с. 23]. – *I'd immediately grow younger* [7]; *щоб... не був матері* [1, с. 15]. – *for hitting Mother* [6]; *Буму матір?* [1, с. 26]. – *Hit Mother?* [7]; *З нього можна було писати лицарів, богів, апостолів, великих учених чи сіятелів* [1, с. 28]. – *Father could've modeled for drawings of knights, gods, apostles, great scientists, and enlightened beings* [7]. Важко також уявити, щоб прадідусь говорив у такій стилістичній манері: *"We'll hammer our scythes. Then we'll go down to the Desna to a hayfield and cut hay. Afterwards, we'll catch fish and cook ourselves a meal"* [7]. Стиль О. Довженка явно змінено: *"Приклепаємо косу, та поїдемо на сінокіс на Десну, та накосимо сіна, та наловимо риби, та наваримо каші"* [1, с. 23]. Коли йдеться про смерть чотирьох братів малого Сашка, бачимо такі відповідники: *Лухо прийшло в нашу хату біленьку* [1, с. 25]. – *...misfortune visited our white cottage* [7]; *...люди казали: "Ото господь забрав їх до свого ангельського хору"* [1, с. 25]. – *...rumors spread that God took them for his own angelic choir* [7] (до чого тут плітки або чутки?). В останньому прикладі знову помічаємо неузгодженість часових форм: *rumors spread that God took*.

Спостерігаємо значні проблеми лексико-сміслового характеру: *Доглядали мене змалечку аж чотири няньки. Це були мої брати* [1, с. 25]. – *In early childhood four nursemaids looked after me. They were my brothers* [7]. Слово *maid* стосується осіб лише жіночого роду. Важко також уявити, як можна відриватися від землі (підстрибувати, злітати), стоячи на пальцях рук, а не ніг (побіжно підкреслюємо орфографічно-сміслову помилку): *І я примовкав тоді, потім тихенько, самими кінчиками пальців, одривавсь від*

землі... [1, с. 24]. – *I stopped crying. Quietly letting go of the earth with my fingertips*... [7].

Перекладач вдається і до нелогічних змін у модальності: *я б сказав, що більш за все я любив слухати клепання коси* [1, с. 22-23]. – *I'd have to say it was the sound of a scythe being hammered* [7]; *[без сліз] не витримували їхніх концертів* [1, с. 25]. – *...couldn't bear to hear their concerts* [7]. Спостерігаємо також недоречну зміну смислових акцентів: *Високий, чистий дзвін коси передвіщав мені радість і втіху – косовицю* [1, с. 23]. – *The high clear ringing reminded me of haymaking and aroused a sense of happiness and pleasure* [7] (і щастя чомусь виявляється менш важливим за втіху: *happiness* → *pleasure*).

Розповідаючи про розпач та гнів на Бога з боку батька, який втратив чотирьох синів, О. Довженко говорить: *Явися він [Бог] тоді йому у всій своїй силі, напевно, батько кинувся б і прохромив його вилами або зарубав сокирою. Попа він вигнав геть із двору і заявив, що сам буде ховать дітей своїх* [1, с. 27]. Для перекладача піп важливіший за Бога. Що там Бог, коли батько **навіть** попа вигнав!: *Had He appeared in all his glory, Father would probably have jumped Him, or driven a pitchfork through Him or struck Him with an ax. He even chased the priest out of the yard, declaring he'd bury his children himself* [7].

Непоследовність помітна й у відтворенні градації почуттів: у друготворі з'являється *I liked*, навіть якщо в О. Довженка йдеться про *більш за все на світі*: *І ще **приємно**, і дуже любив я, коли дід розмовляв з конем і лошам, як з людьми. ...Але **більше за все на світі** любив я музику* [1, с. 22]. – *It's also **pleasant**—and this I loved most—when Grandfather talked with a horse or foal as if they were human* [5]. *...More than anything else in the world I **liked** music* [7].

Перекладач не розрізняє номіналом *чорт* і *диявол* (чому не *devil* і *Satan* або, що також можливо за стилістикою твору, *imp* і *the Devil?*), навіть коли в оригіналі ці міфоїстоти мають різне позначення і відмінний ступінь експресивного вираження: *Там горіли грішні душі і **чорту*** [1, с. 14], *Діда... тримав у руках **сам диявол*** [1, с. 15]. – *Condemned souls and **devils** smoldered there* [6], *...the **devil himself** gripped Grandfather* [6]. Поза увагою залишається також іронія у слові *комітет* (чому не *committee?*): *Я подивився востаннє вгору на святих, де сидів увесь їхній **комітет**...* [1, с. 18]. – *I looked up at the full **communion** of Saints seated together for one last time* [6]. Причому спостерігаємо, що перестановка слів абсурдно змінює смислову співвіднесеність: замість *For the last time, I looked...* читаємо *Saints **seated together for one last time***.

Відповідники *об'явила* (оголосила) – *considered* та *переляк* – *faintheartedness* (малодушність, нерішучість) доповнюють загальну картину перекладу: *мати **об'явила** себе ворожкою і почала лікувати людей від зубів, приступу й **переляку*** [1, с. 16]. – *Mother **considered** herself a mystic. She began healing those who suffered from toothaches, the evil eye, or **faintheartedness*** [6].

Недбалість у друготворі стосується й орфографічних похибок (*It's pleasant when grandfather yawns* [5]; *go of the earth* [7]; *the Dneiper* [7]; *Had He appeared in all his glory, ...* [7]), артиклів та пунктуації (*Beak Bill Lake, Church Lake, and Silent Lake; Waves chased after waves on Desna calling forth thoughts from a distant warm land...* [7]; *our means were paltry, our hearts, passionate* [6]; *Father would begin hammering his scythe in the orchard which to me made the most enticing music* [7]). В анотаціях до перекладів то мова зазначена як *the Ukrainian* без іменника *language*, то Україна – як *the Ukraine*: текст був *translated from the Ukrainian* [5]; *the Ukraine during the German invasion* [6; 7]. Щодо текстів, то мета здійснити переклад з української мови не узгоджується з тим, що перекладач надає перевагу транскодуванню з російської: *Alexander* замість *Oleksandr*, *Kiev* замість *Kyiv*, *the Dneiper* замість *the Dnipro* тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Засвідчені у статті курйози не поширюються на сприйняття інших текстів із творчого й перекладацького доробку автора перекладу. Однак у контексті проведеного аналізу наголошуємо на необхідній відповідальності перекладачів і редакторів щодо публікації художніх перекладів, особливо тому, що друготвори певним чином представляють автора оригіналу. І навіть видозміна ідіостилю не настільки небезпечна, як вилучення з тексту логіки і смислу, викривлення світобачення і перекручення змісту висловлювань автора першотвору.

Аналіз і редагування художніх перекладів залишаються актуальними у перекладознавчих дослідженнях, а також невід'ємними складовими формування комунікативної і професійної компетентності у процесі фахової підготовки майбутніх перекладачів і філологів загалом.

Література

1. Довженко О. Зачарована Десна : [кіноповість] / Олександр Довженко. – К. : Вид-во “Молодь”, 1976. – 62 с.
2. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація / Володимир Миколайович Манакін. – К. : ЦУЛ, 2012. – 288 с.
3. Akalin S. Discourse Analysis and Translation / Suna Akalin. – LAP Lambert Academic Publishing, 2015. – 100 p.
4. Dovzhenko A. The Enchanted Desna / Alexander Dovzhenko ; transl. by Dzvinia Orlovsky. – Marshfield, MA : House Between Water, 2006. – 61 p.
5. Dovzhenko A. Excerpt from The Enchanted Desna [Електронний ресурс] / Alexander Dovzhenko ; transl. by Dzvinia Orlovsky // AGNI Magazine. – Boston University. – 2003. – Режим доступу : <http://www.bu.edu/agni/essays/online/2003/dovzhenko.html>.
6. Dovzhenko A. Excerpt from The Enchanted Desna [Електронний ресурс] / Alexander Dovzhenko ; transl. by Dzvinia Orlovsky // The Drunken Boat. – Fall/Winter 2005. – Режим доступу : <http://www.thedrunkenboat.com/dovzhenko.html>.

7. Dovzhenko A. Excerpt from The Enchanted Desna [Електронний ресурс] / Alexander Dovzhenko ; transl. by Dzvinia Orłowsky // Wild River Review. – Vol. 1 (N. 1). – Stockton, New Jersey. – Winter 2006. – Режим доступу : http://www.wildriverreview.com/1/wnt2006-essays_desna.html.

8. Unlock the Gateway to Communication : Selected Papers from the 2014 Central States Conference on the Teaching of Foreign Languages / Ed. by Stephanie Dhonau ; University of Arkansas at Little Rock. – Richmond, VA : Robert M. Terry ; Eau Claire, WI : Johnson Litho Graphics of Eau Claire, Ltd., 2014. – 153 p.

Аннотация (12 шрифт)

Ясинецкая Е. А. Курьёзы художественного перевода.

В статье поднимается вопрос о необходимой ответственности переводчиков и редакторов в публикации художественных переводов, особенно потому, что они определённым образом представляют автора оригинала. Проблема автора перевода может заключаться не столько в возможном отсутствии совершенного владения языком оригинала или перевода, сколько в невнимании к лингвостилистическим особенностям и смысловым отношениям (кроме идейно-эстетического содержания) подлинника, а также в неосмысленном и несогласованном использовании средств даже родного для переводчика целевого языка. Анализ и редактирование художественных переводов всегда актуальны для переводческих исследований и являются неотъемлемыми составляющими в процессе формирования коммуникативной и профессиональной компетентности будущих переводчиков и филологов в целом.

Ключевые слова: оригинал, перевод, интерпретация, компетентность, ответственность.

Анотація

Ясинецька О. А. Курйози художнього перекладу.

У статті порушується питання про необхідну відповідальність перекладачів і редакторів щодо публікації художніх перекладів, особливо тому, що друготвори певним чином представляють автора оригіналу. Проблема автора перекладу може полягати не стільки у можливій відсутності досконалого володіння мовою оригіналу чи перекладу, скільки у неувазі до мовностилістичних особливостей і смислових відношень (окрім ідейно-естетичного змісту) першотвору, а також у неосмисленому й неузгодженому використанні засобів навіть рідної для перекладача цільової мови. Аналіз і редагування художніх перекладів залишаються актуальними у перекладознавчих дослідженнях, а також невід'ємними складовими формування комунікативної і професійної компетентності у процесі фахової підготовки майбутніх перекладачів і філологів загалом.

Ключові слова: оригінал, переклад, інтерпретація, компетентність, відповідальність.

Abstract

Yasynetska O. A. What makes or mars aliterary translation.

The article emphasizes the importance of responsibility in translating literary works and publishing literary translations, which inevitably represent the original author. The study explores the translation of Oleksandr Dovzhenko's autobiographic film story The Enchanted Desna into the English language in the target texts that were electronically published during 2003-2006 and integrated in a commercialized book in 2006. The researcher argues that literary experience and bilingual proficiency are supposed to help the translator highlight the importance of the original, optimize the effectiveness of translation techniques in using the target language, and attain a high level of translation quality. On the other hand, the translator can have

sufficient fluency in the source and target languages but disregard lingual, stylistic and semantic peculiarities (as well as the ideological and aesthetic content) of the original; even if the target language is the mother tongue of the translator, its use can be unreasonable and inconsistent.

The flaws of the translation under analysis primarily concerned the following aspects: conceptual and semantic omissions, misinterpreted sense components, notional and stylistic simplifications, absence of grammatical sequencing, misspelling, inappropriate use or absence of articles and punctuation, transcoding from Russian rather than from Ukrainian, needless tautology, irrelevant shifts of modality, illogical choice of lexemes to render emotional gradation, stylistically failing or grammatically confusing changes of the word order, as well as idiostylistic and ethical misstatements. The enumerated translation flaws were certainly considered only within the studied translation, without any inference on the other works of the translator. The research analysis was undertaken for a twofold purpose: (1) to emphasize the importance of responsible literary translation and publishing and (2) to underline the necessity of teaching foreign languages and translation adequacy through discourse analysis and editing.

Literary translation analysis and editing remain important in translation research and an integral part of fostering communicative and professional competence of future translators and foreign language specialists. Editing should be an obligatory final stage in the process of translation during which the target text is actually completed as a product. Mistakes can be minor and serious. The extent of their gravity depends on the effect they produce in the process of understanding the target text. Moreover, the stylistic merits and lingual peculiarities of the original are frequently perceived through the translation text with its target language equivalents. The translator, therefore, should be able to render the idiostylistics of the original author. In case of several translations of the same literary work, it seems natural to expect that a chronologically subsequent translation should re-emphasize the importance of the original, optimize the effectiveness of translation techniques in using the target language, and attain a higher level of quality while avoiding some possible shortcomings of the previous version. Studying translations in comparison can facilitate students' proficiency in learning a foreign language and mastering translation techniques. In all respects, translation criticism as the systematic study, evaluation, and interpretation of different aspects of translated works can yield helpful findings.

Key words: original, translation, interpretation, competence, responsibility.